

De broedvogels van object Westerveld in 2008

Deelgebieden Noordsche veld en Huis ter Heide

Willem van Manen

SOVON-inventarisatierapport 2009/03
Dit rapport is samengesteld in opdracht van
Staatsbosbeheer, regio Noord

De broedvogels van object Westerveld in 2008: Deelgebieden Noordsche veld en Huis ter Heide

Willem van Manen (SOVON)

SOVON-inventarisatierapport 2009/03
Dit rapport is samengesteld in opdracht
van Staatsbosbeheer, regio Noord

Colofon

Copyright 2009

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Staatsbosbeheer Regio Noord door Willem van Manen (SOVON).

Als volgt citeren: van Manen W. 2009. De broedvogels van object Westerveld in 2008: Deelgebieden Noordsche veld en Huis ter Heide. SOVON-inventarisatierapport 2009/03. SOVON-Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Foto's: Willem van Manen

Inhoud

	Pag.
1. Inleiding	3
2. Gebied	4
3. Werkwijze en omstandigheden in 2008	6
4. Resultaten	7
4.1. Soorten en aantallen	7
4.2. Aantalsveranderingen	8
4.3. Soortbesprekingen	10
4.4. Overige fauna	12
5. Evaluatie	13
6. Literatuur	14
Bijlage: Verspreidingskaarten	

1. Inleiding

De aanwezigheid van broedvogels wordt aangewend als graadmeter van het milieu en aan de hand van verandering in de broedvogelstand kan beheer van natuurterreinen worden geëvalueerd. In het voorjaar van 2008 werd in opdracht van Staatsbosbeheer een broedvogelinventarisatie uitgevoerd in het Noordsche Veld (95,9 ha) en Huis ter Heide (14,2 ha). De inventarisatie beperkte zich in het Noordsche Veld tot een selectie van mindere algemene soorten, maar in Huis ter Heide werden alle soorten onderzocht. De inventarisatie is uitgevoerd door de samensteller van dit rapport, werkzaam bij Vereniging SOVON-Vogelonderzoek Nederland. Het basismateriaal ligt opgeslagen in het SOVON-kantoor te Beek-Ubbergen. Voor hulp in het veld, aandraagen van materiaal en becommentariëren het concept bedank ik Aaldrik Pot, Hans Boll, Roelof Blaauw en Jan Duker.

Zicht vanuit de zuidelijke bosrand van het Noordsche Veld over het aangrenzende heideveld met de negen tumuli, 18 mei 2008.

2. Gebied

Het Noordsche Veld (95,9 ha) ligt tussen Norg en Vries, ingebed tussen heideontginningen, een heideveld en een beekdal. Het gebied zelf bestaat uit bos, aangeplant op heideontginning, met alleen in de noordelijke uitloper een piepklein heideveld. In het noorden komen percelen met grove en Oostenrijkse den voor en in het zuiden domineren lariks (waarvan een aanzienlijk deel Europese) en zomereik. Verspreid liggen een paar vakken douglas en fijnspar. Gegevens over boomsoort- en leeftijdsamenstelling staan vermeld in tabel 1. In de eikenpercelen groeit veelvuldig kamperfoelie en in de sterk geopende lariksvakken staat veel lijsterbes.

Huis ter heide (14,2 ha) is onderdeel van een groter bosgebied, aangeplant op een overgang van heide- en hoogveenontginning. In tegenstelling tot het Noordsche Veld is het sterk doorgraven met sloten en in een aantal percelen staan de bomen op rabatten. In de percelen domineren fijnspar en in een paar vakken komen lariks en douglas voor. Langs veel van de paden staan eiken en om het bos heen loopt een wal met eveneens eiken. De eiken zijn een jaar of 100 oud, maar het tussenliggende bos is veel jonger, namelijk een jaar of 50. De percelen hebben in de meeste gevallen een gesloten kroonlaag en er is weinig ondergroei.

Figuur 1. Ligging van de onderzochte gebieden in Noordwest-Drenthe, boven Noordsche Veld en onder Huis ter Heide.

Tabel 1. Overzicht van boomsoorten in ha per kiemjaarklasse in het Noordsche Veld

Kiemjaar	Dougl.	Eik	E. lariks	Fijnsp.	Gr. den	J. lariks	Overigg	O. den	Totaal
1930-39	0,0	2,4	15,3	0,0	0,0	0,7	0,0	3,3	21,8
1940-49	0,0	33,5	0,0	0,0	0,0	0,5	0,0	0,0	33,9
1950-59	2,4	0,0	0,0	3,3	0,0	11,5	0,0	0,0	17,2
1960-69	4,0	0,0	0,0	0,0	8,7	0,6	0,0	0,0	13,4
1970-79	0,0	3,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3,3
1980-89	0,0	1,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,3
Onbekend	0,0	4,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	4,7
Totaal	6,4	45,1	15,3	3,3	8,7	13,3	0,1	3,3	95,5

Links: Noordsche Veld vak 12: Oude Europese lariks met welige ondergroei van zomereik, berk en lijsterbes, 9 juni 2008. Rechts: Noordsche Veld vak 2: Even oud eikenbos, kaalgevreten door rupsen van Wintervlinder en/of Eikenbladroller, 9 juni 2008.

Links: Huis ter heide vak 4c. Langzaam groeiende fijnspaar en kwijnende zomereik op rabatten, 9 juni 2008. Rechts: Huis ter Heide vak 4 d-e. Voor het gebied typerende eikenlaan met aan weerszijden greppels. 9 juni 2008.

3. Werkwijze en omstandigheden in 2008

Weersomstandigheden

Het voorjaar van 2008 werd voorafgegaan door een zachte winter en afgezien van lage temperaturen in maart, was het overwegend warm in april-juni, maar wel vaak winderig. In juli wilde het niet echt zomeren, maar voor vrijwel alle soorten waren toen de meeste data al verzameld.

Overige condities voor vogels

Eik droeg in het najaar van 2007 redelijk tot goed. Hetzelfde gold voor de zaadzetting van douglas en grove den.

Keuze van geïnventariseerde soorten

Alleen enkele bijzonder algemene soorten (Winterkoning, Roodborst, Merel, Goudhaan, Tjiftjaf, Fitis, Koolmees, Pimpelmees en Vink) zijn niet integraal geïnventariseerd, omdat kartering van deze soorten een totaal andere aanpak vereist. Deze soorten zijn wel gekarteerd in Huis ter Heide, vooral vanwege de minieme omvang van het gebied.

Veldwerk

Er werden vijf integrale inventarisatieronden uitgevoerd in de periode april t/m juni (Tabel 2). Daarbij werd in het Noordsche Veld 8.8 en in Huis ter Heide 26.4 minuten/ha besteed aan veldwerk. De meeste bezoeken werden 's ochtends gebracht, vanaf ongeveer een uur voor zonsopgang. Op 18 mei werd een schemerronde gemaakt, waarbij Bosuilen werden nagebootst om ze tot antwoorden te motiveren. Aaldrik Pot bracht enkele aanvullende avondbezoeken en postte enkele malen in juli voor Wespendienven in het Noordsche Veld.

De kartering werd zowel fietsend als lopend uitgevoerd. Van roofvogels zijn gegevens over de broedbiologie verzameld door bij de nesten te klimmen en de jongen te meten en wegen. Bij alle soorten werd veel aandacht besteed aan uitsluitende waarnemingen en bovendien werd een buffer rond het gebied meegeïnventariseerd, zodat overschatting door het binnen de gebiedsgrenzen trekken van territoria is geminimaliseerd.

Tabel 2. Bezoektijden in het onderzoeksgebied.

Datum	Noordsche Veld	Huis ter Heide
18 mrt	07:20-09:30	06:20-07:05
11 apr	06:30-09:35	10:35-11:40
5 mei	06:35-09:25	05:15-06:25
18 mei	04:05-06:55	03:40-03:55
18 mei		07:05-08:30
10 juni	10:00-13:05	08:25-09:50

Interpretatie

De veldwaarnemingen werden genoteerd op een 1:10.000 kaart en verwerkt op soortkaarten. Bij de interpretatie is uitgegaan van de criteria zoals opgesteld in de Handleiding Broedvogel Monitoring (van Dijk 2004). Bij roofvogels en spechten zijn criteria aangescherpt door uit te gaan van nestindicatieve waarnemingen en nestvondsten, waardoor aantallen en verspreiding van deze soorten de werkelijkheid waarschijnlijk dicht benaderen.

4. Resultaten

4.1. Soorten en aantallen

In het Noordsche Veld werden 39 soorten broedvogels vastgesteld, waarvan 11 algemene niet werden geteld. In Huis ter Heide werden 20 soorten gevonden, die alle werden gekarteerd (Tabel 2). Van de soorten staan Groene Specht, Grauwe Vliegenvanger en Matkop op de Rode Lijst van Nederlandse broedvogels (van Beusekom *et al.* 2004). De dichtheid van alle broedvogels samen bedroeg in Huis ter Heide 5.91 paren/ha.

Tabel 2. Voorkomen van broedvogels in het Noordsche Veld (95,9 ha) en Huis ter heide (14,2 ha) in 2008.

Soort	Noordsche Veld	N/10 ha	Huis ter Heide	N/10 ha
Nijlgans	1	0,1	0	0,0
Wespendief	1	0,1	0	0,0
Buizerd	2	0,2	1	0,7
Torenvalk	1	0,1	0	0,0
Houtsnip	1	0,1	0	0,0
Houtduif	8	0,8	6	4,2
Groene Specht	1	0,1	0	0,0
Grote Bonte Specht	10	1,0	0	0,0
Kleine Bonte Specht	1	0,1	0	0,0
Boompieper	15	1,6	0	0,0
Winterkoning	-	-	6	4,2
Heggenmus	2	0,2	0	0,0
Roodborst	-	-	9	6,3
Gekraagde Roodstaart	7	0,7	0	0,0
Merel	-	-	4	2,8
Zanglijster	15	1,6	1	0,7
Grote Lijster	3	0,3	0	0,0
Tuinfluitier	4	0,4	0	0,0
Zwartkop	17	1,8	1	0,7
Fluiter	2	0,2	0	0,0
Tjiftjaf	-	-	4	2,8
Goudhaan	-	-	15	10,5
Grauwe Vliegenvanger	5	0,5	0	0,0
Bonte Vliegenvanger	1	0,1	0	0,0
Staartmees	4	0,4	1	0,7
Matkop	9	0,9	1	0,7
Kuifmees	-	-	1	0,7
Zwarte Mees	-	-	3	2,1
Pimpelmees	-	-	2	1,4
Koolmees	-	-	3	2,1
Boomklever	5	0,5	1	0,7
Boomkruiper	17	1,8	4	2,8
Gaai	-	-	1	0,7
Zwarte Kraai	1	0,1	0	0,0
Vink	-	-	18	12,7
Kruisbek	1	0,1	0	0,0
Goudvink	2	0,2	0	0,0
Appelvink	17	1,8	2	1,4
Geelgors	3	0,3	0	0,0

4.2. Aantalsveranderingen

In 1987 werd in het kader van een gebiedsdekkende provinciale kartering het Noordsche Veld geïnventariseerd door Rob Bijlsma en Huis ter Heide door Ben van Os. Hoewel destijds alle soorten toen werden gekarteerd, zijn de data voor de soorten waarvan de stippen niet in digitale bestanden beschikbaar zijn, moeilijk traceerbaar. Er bestaan lijsten met totalen per telgebied, maar de begrenzing van deze telgebieden komt niet overeen met de in 2008 gehanteerde grenzen. Daarom moeten we het doen met de selectie van soorten waarvan de stippenkaarten zijn gedigitaliseerd. In 1993 en 2001 inventariseerde Roelof Blaauw het gebied op alle soorten.. Resultaten van soorten die in 2008 ook werden geteld, staan in tabel 3 en 4. Voor beide gebieden geldt dat ze aan de kleine kant zijn, waardoor de aantallen klein zijn en veranderingen dus makkelijk op conto van toeval kunnen worden bijgeschreven. Vooral soorten met grote territoria, zoals Wespendif, Zwarte- en Groene Specht kunnen makkelijk dan eens in -en dan weer buiten het gebied broeden.

Tabel 3. Aantallen broedparen in het Noordsche Veld in 1987 en 2008, + aanwezig in onbekend aantal, ? onbekend of als broedvogel aanwezig.

Soort	1987	1993	2001	2008	Soort	1987	1993	2001	2008
Nijlgans	0	0	1	1	Zwartkop	+	9	12	17
Wespendif	0	0	0	1	Bosrietzanger	?	1	0	0
Havik	0	1	1	0	Fluiter	0	0	0	2
Sperwer	2	0	0	0	Vuurgoudhaan	3	0	0	0
Buizerd	1	2	2	2	Grauwe Vliegenvanger	9	0	0	5
Torenvalk	0	0	0	1	Bonte Vliegenvanger	?	1	0	1
Houtsnip	2	0	0	1	Staartmees	+	2	6	4
Holenduif	1	1	2	0	Glanskop	3	2	0	0
Houtduif	+	12	15	8	Matkop	+	9	19	9
Turkse Tortel	?	1	0	0	Kuifmees	6	2	3	-
Zomertortel	6	1	2	0	Boomklever	0	0	1	5
Koekoek	2	2	3	0	Boomkruiper	14	5	34	17
Ransuil	1	1	0	0	Wielewaal	2	0	1	0
Groene Specht	0	0	3	1	Zwarte Kraai	+	2	2	1
Zwarte Specht	1	1	1	0	Spreeuw	+	5	1	0
Grote Bonte Specht	11	11	18	10	Kruisbek	3	0	0	1
Kleine Bonte Specht	0	1	1	1	Keep	0	0	1	0
Boompieper	+	5	10	15	Putter	1	2	0	
Heggenmus	+	2	3	2	Sijs	1	0	1	0
Gekraagde Roodstaart	+	0	3	7	Kneu	?	5	2	0
Zanglijster	+	4	16	15	Groenling	?	1	2	0
Grote Lijster	3	1	4	3	Goudvink	6	2	5	2
Braamsluiper	1	1	0	0	Appelvink	7	0	2	17
Grasmus	?	8	4	0	Geelgors	0	0	0	3
Tuinfluiter	+	4	4	4					

In het Noordsche Veld zijn Sperwer, Zomertortel, Koekoek, Vuurgoudhaan, Grauwe Vliegenvanger, Kuifmees, Wielewaal en Goudvink met zekerheid afgenomen. Bij de meeste soorten wekt dit geen bevreemding, omdat de afname overeenkomt met landelijke trends (Zomertortel, Koekoek, Vuurgoudhaan, Wielewaal en Grauwe Vliegenvanger) of makkelijk zijn te verklaren door het ouder worden van het bos (Goudvink), maar vooral het verdwijnen van de Kuifmees is opmerkelijk. Waarschijnlijk heeft de Kuifmees het als boreale soort moeilijk in een gebied waar naaldbos langzaam verandert in loofbos. Zonder twijfel ligt het Noordsche Veld momenteel dichtbij de grens van het verspreidingsgebied in Nederland, dat naar alle waarschijnlijkheid verder en verder zal inkrimpen. Toegenomen of nieuw als broedvogel zijn Boompieper, Gekraagde Roodstaart, Boomklever, Appelvink en Geelgors. Sinds eind

jaren tachtig is Drenthe bij wijze van spreken overspoeld met Boomklevers, de verspreiding van Appelvink toont de laatste jaren nogal wat verschuivingen en de Geelgors neemt toe in Drenthe, in tegenstelling tot de Nederlandse ontwikkeling. Vestiging van Geelgors en toename van Gekraagde Roodstaart en Boompieper duiden ook op het opener worden van het bos. Dit kan een gevolg zijn van drastische dunning, een aantal jaren geleden.

In z'n algemeenheid is de broedvogelsamenstelling in vergelijking tot 21 jaar geleden meer een van loofbos dan van naaldbos geworden. Opmerkelijk in dit kader is de verdwijning van de Glanskop. Deze soort komt voor in het westen van Drenthe, maar om onduidelijke redenen nauwelijks in het oosten. Deze situatie bestaat al decennia. Lastig is dat in het verleden bij de provinciale broedvogelkarteringen ten onrechte Glanskoppen zijn opgevoerd, wat de suggestie wekt dat ze destijds overal in de provincie voorkwamen.

Bij soorten waarvan de aantallen per inventarisatie sterk schommelen (Boomkruiper, Grauwe Vliegenvanger, Matkop, moet niet worden uitgesloten dat dit wordt veroorzaakt door wisselingen in waarnemer en/of intensiteit van de inventarisatie.

Tabel 4. Verandering van broedvogelaantallen in Huis ter Heide.

Soort	1987	2008	Soort	1987	2008
Havik	1	0	Kuifmees	2	1
Buizerd	0	1	Boomkruiper	2	4
Koekoek	1	0	Boomklever	0	1
Ransuil	1	0	Appelvink	0	2
Grote Bonte Specht	2	0			

De veranderingen in Huis ter Heide zijn min of meer conform die in het Noordsche Veld. De verdwijning van de Grote Bonte Specht is virtueel, omdat enkele meters buiten de gebiedsgrens in 2008 twee nesten en een territorium werden vastgesteld. Ook de Havik, die in 2007 nog binnen het gebied broedde, was in 2008 een perceel opgeschoven en daarmee buiten het eigendom van Staatsbosbeheer terechtgekomen.

Kleine depressie in Huis ter heide. Dergelijke halfopen plekjes met wat meer loofhout zorgen net voor de afwisseling waarvan bijvoorbeeld Gekraagde Roodstaart, Boompieper en Grauwe Vliegenvanger gebruik maken. 9 juni 2008.

4.3. Soortbesprekingen

In dit hoofdstuk wordt aanvullende informatie verschaft over de betrouwbaarheid van de inventarisatie en de betekenis van het gebied voor broedvogels. Bij een aantal soorten is niet meer informatie voorhanden dan rechtstreeks uit de verspreidingskaart kan worden afgelezen. Deze soorten worden derhalve niet beschreven.

NIJLGANS, *1 territorium*

Op 11 april werd een vogel waargenomen, zittend op een oud buizerdnest in een lariks. Bij het volgende bezoek waren de ganzen hier niet meer aanwezig en het nest zag er niet uit als was erop gebroed. Wel werden de ganzen (zonder jongen) nog waargenomen op de aanpalende graslanden van het Roozand.

WESPENDIEF, *1 territorium*

Op 26 mei zagen Aaldrik Pot en Jan Duker tijdens een inventarisatieronde in de aangrenzende Peestermaden een man en vrouw Wespendif, vergezeld van een buizerd, boven het zuidwestelijk deel van het Noordsche Veld. Op 12 juni ontdekte Aaldrik een kort zwevende Wespendif boven het zelfde bosgedeelte. Op 14 juni leverde 1,5 uur observatie vanaf een hoog punt op de heide geen Wespendifen op, maar op 13 juli werd door Aaldrik een luid roepende en vlinderende Wespendif aan de zuidoostzijde van het bos gezien. Alle bekende roofvogelhorsten zijn op 28 juli nog eens door Aaldrik Pot en Roelof Blaauw gecheckt op bewoningssporen van Wespendifen. De dit leverde geen bewoond nest op. Wel werd tijdens een reptielenrondje op twee plekken in de heide een door een Wespendif uitgegraven wespennest gevonden. De waarnemingen vormen voldoende basis voor het honoreren van een territorium.

HAVIK, *0 territoria*

Hoewel de aantalsverandering binnen het kleine onderzoeksgebied niets zegt over een trend, is de soort in de omgeving van het onderzoeksgebied wel degelijk achteruit gegaan. In het begin van de jaren tachtig namelijk, zocht ik in de ruime omgeving van het Noordsche Veld de roofvogelnesten op en waren vrijwel alle grotere en soms zelfs hele kleine bossen bezet door een havikpaar (Figuur 2). Op de terugweg van het Noordsche Veld naar Assen (mijn huidige woonplaats), heb ik deze bossen opnieuw bezocht en bleken nagenoeg alle territoria verdwenen. Alleen in het Peelincksbos bij Peest zat nog een nest, waarin twee eieren werden gelegd en twee jongen uitvlogen. In het westelijker gelegen Mandeveld werd wel een nest uit 2007 gevonden, maar dat was in 2008 niet bezet.

Figuur 2. Verspreiding van de Havik in het gebied rond het Noordsche Veld in 1982 (links) en 2008.

BUIZERD, 3 territoria

In de drie territoria werden nesten gevonden, alle in lariks. Het paar in Huis ter Heide legde begon teruggerekend op 31 maart met eileg, legde 3 eieren en bracht 1 jong groot. Bij het ringen van het jong werden op het nest de resten van 1 Postduif, 1 jonge Veldleeuwerik en 1 jonge Zanglijster aangetroffen. Vooral de ringslangen weerspiegelen het vochtige karakter van het gebied. In het drogere Noordsche veld startte één paar de eileg op 6 april, legde 2 eieren en bracht 2 jongen groot. Hier werden de resten van 1 Bruine Rat, een jonge Haas en een mol op het nest gevonden. In het andere nest op het Noordsche Veld werden 3 eieren gelegd, maar bij de volgende controle was het nest leeg. Dit nest zat vlak bij het nest waarbij de Nijlganzen werden gezien, maar of tussen deze feiten een oorzakelijk verband ligt, is natuurlijk niet zeker.

Het paar net ten noorden van de gebiedsgrens in Huis ter Heide bebouwde een nest in een grove den, maar er werden geen eieren gelegd.

TORENVALK, 1 territorium

Het paar bezette een kraaiennest bovenin de enige hoogspanningsnesten die net binnen het noordwestelijke puntje van het Noordsche Veld staat. Het nest is niet gecontroleerd. Waarschijnlijk zijn er geen jongen uitgevlogen, deze werden althans niet waargenomen.

HOUTSNIP, 1 territorium

Al eerder in het seizoen zag Aaldrik Pot een baltende Houtsnip boven de noordoosthoek van het Noordsche Veld. Zelf nam ik bolderende mannetjes waar boven de zuidelijke helft en net ten noorden van het gebied. Het ging met zekerheid om verschillende vogels, vanwege een verschil in het metrum van de roep.

ZOMERTORTEL, 0 territoria

Binnen het gebied niet waargenomen, maar wel door Aaldrik Pot op het aangrenzende voormalig munitieopslagterrein. Hier staan enkele zeer dichte rijtjes fijnspaar, die aantrekkelijk zijn voor de soort.

GROENE SPECHT, 1 territorium

Het territorium is opgevoerd aan de hand van één waarneming op 11 april. Dat is wat magertjes, maar op het oog is het terrein geschikt voor Groene Spechten.

KLEINE BONTE SPECHT, 1 territorium

Op 18 maart werd langdurig door een mannetje geroffeld langs de keienweg in het Noordsche Veld. Daarna zijn geen vogels meer gehoord. Vooral langs de westrand is het terrein bijzonder geschikt voor Kleine Bonte Spechten en het zou me niet verbazen wanneer hier een territorium van deze soms verbluffend stille soort over het hoofd is gezien.

BOOMPIEPER, 15 territoria

Dat er vrij veel Boompiepers voorkomen in het centrale deel van het uitsluitend beboste Noordsche Veld, had ik aanvankelijk niet verwacht. In de betreffende percelen staat zeer open lariksbos met weliswaar een goed ontwikkelde struiklaag van vooral lijsterbes, maar ook met een mooie grasmat, die het bos toch nog geschikt maakt voor Boompiepers.

TUINFLUITER, 4 territoria

Tuinfluiters kwamen vooral voor buiten de echte bosvakken in singels. Uitzondering vormde het open dennenperceel in het noorden van het Noordsche Veld, waar werd gebroed in het dichte braamstruweel dat hier vrijwel de hele bodem bedekt.

FLUITER, 2 territoria

Reeds op 5 mei zongen in het Noordsche Veld twee Fluiters. Op 18 mei was het westelijke territorium nog steeds bezet, maar het oostelijke, waar het mannetje aanvankelijk zong vlakbij de heiderand, was ongeveer 500 m naar het noorden opgeschoven. Op de plek waar de vogel eerst zong, waren met zekerheid geen Fluiters meer aanwezig. Op 10 juni was het westelijke territorium leeg. Ondanks een tijdje rondstruinen werden er althans geen contactroepjes of alarm opgewekt. In het oostelijke territorium zat op dat moment

nog steeds een mannetje te zingen op de plek van 18 mei. Helaas is de intensiteit van dit onderzoek te laag om met zekerheid iets te zeggen over het broedsucces, dat bij Fluiters overigens niet al te moeilijk is vast te stellen.

VUURGOUDHAAN, 0 territoria

In Huis ter heide zongen op 11 april twee Vuurgoudhaantjes. Hoewel het habitat ter plekke geschikt is, werden ze later niet meer gehoord en zijn geen territoria opgevoerd.

ZWARTE KRAAI, 1 territorium

In maart zijn diverse, luid roepende Zwarte Kraaien gezien in het Noordsche Veld, maar dit waren waarschijnlijk vogels die buiten het bos broedden en lokaal in het bos hun onderlinge conflicten beslechtten. Later werden in het bos geen kraaien meer waargenomen.

4.4. Overige fauna

Opmerkelijk was de grote kolonie graafbijen op een door geiten platgetrapte bosrand in het zuidoosten van het Noordsche Veld. In deze hoek (buiten het bos, op de heide) was ook een kleine populatie konijnen aanwezig. Verder stak in de ochtend van 10 juni in het zuidwesten van het Noordsche Veld een bunzing het pad over. Op het nest van de Buizerd in Huis ter Heide lagen op 9 juni de kaalgevreten skeletten van drie ringslangen.

Skeletten van drie ringslangen op buizerdnest in Huis ter Heide. 9 juni 2008.

5. Evaluatie

Het Noordsche Veld is uitgegroeid tot een heel aardig bos met in veel vakken een rijke structuur. De langzame verandering van naald- naar loofbos is een goede keuze van de beheerder, omdat het toch relatief kleine formaat van het bosgebied, alsmede het type landschap waardoor het wordt omringd, niet toestaat dat zich hier een aardig boreaal bos ontwikkelt. Deze verandering heeft met zich meegebracht dat bijvoorbeeld Vuurgoudhaan, Kuifmees en Zwarte Specht als broedvogel zijn verdwenen, maar daarvoor zijn andere soorten in de plaats gekomen. Wel is het zaak om het proces van omvorming langzaam te laten verlopen, enerzijds omdat bij grootschalige ingrepen in de regel juist het naaldbos zich gaat verjongen (en het proces van naald naar loof dus wordt vertraagd). Daarnaast zijn het juist de snel gegroeide naaldbomen die het bos een bos maken. Het veel trager groeiende loofbos fungeert momenteel nog als tweede boomlaag en is hier en daar het struikenstadium nauwelijks ontgroeid. Te snelle kap van het naaldbos zou het bos als geheel degraderen.

Geiten weten een perceel zomereik tamelijk vrij van ondergroei te houden. Noordsche Veld vak 16. 5 mei 2008.

6. Literatuur

BIJLSMA R. & WESSELS H. 1987. Broedvogelinventarisatie Noord-Drenthe en Boswachterij Schoonloo 1987. Rapport van de Provincie Drenthe, Dienst Ruimte en Groen, Assen.

VAN BEUSEKOM R., HUIGEN P., HUSTINGS F., DE PATER K. & THISSEN J. (RED.) 2004. Rode Lijst van de Nederlandse broedvogels. Tirion Uitgevers B.V., Baarn.

VAN DIJK A.J. 2004. Handleiding Broedvogel Monitoring Project (Broedvogelinventarisaties in proefvlakken). SOVON-Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Bijlage:

Verspreidingskaarten

SOVON Vogelonderzoek Nederland

Rijksstraatweg 178
6573 DG Beek-Ubbergen
T (024) 684 81 11
F (024) 684 81 22

E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

In het voorjaar van 2008 werd in opdracht van Staatsbosbeheer een broedvogelinventarisatie uitgevoerd in het Noordsche Veld (95,9 ha) en Huis ter Heide (14,2 ha). De inventarisatie beperkte zich in het Noordsche Veld tot een selectie van mindere algemene soorten, maar in Huis ter Heide werden alle soorten onderzocht. Het Noordsche Veld (95,9 ha) ligt tussen Norg en Vries, ingebed tussen heideontginningen, een heideveld en een beekdal.

In het Noordsche Veld werden 39 soorten broedvogels vastgesteld, waarvan 11 algemene niet werden geteld. In Huis ter Heide werden 20 soorten gevonden, die alle werden gekarteerd. Van de soorten staan Groene Specht, Grauwe Vliegenvanger en Matkop op de Rode Lijst van Nederlandse broedvogels.